

Om at leve med **BYRÆVE**

DYRENES BESKYTTELSE
I SAMARBEJDE MED SKOV- OG NATURSTYRELSEN

Om at leve med byræve

Ræve i haver er et almindeligt syn.

Dette hæfte fortæller lidt om de ræve der højst sandsynlig findes i dit nabolag, og giver nogle gode råd om, hvordan du på en hensigtsmæssig måde kan forholde dig til dette relativt nye naturfænomen.

Ved udarbejdelsen er der hentet oplysninger fra engelsk samt dansk litteratur. Hæftet er endvidere baseret på erfaringer hos danske biologer samt statslige og kommunale myndigheder.

Indholdsfortegnelse:

• Hvor lever ræven?	4
• Hvor stor og hvor gammel bliver ræven?	4
• Parring og hvalpe	5
• Historien om ræven og byen	5
• Er ræven et skadedyr?	5
• Er ræve i byer forskellige fra ræve på landet?	6
• Regulering af ræve	6
• Kan ræve blive genudsat?	7
• Vil ræven angribe din kat?	8
• Angriber ræve mennesker?	9
• Vil ræven dræbe andre husdyr?	9
• Vil ræven gå i min skraldespand?	10
• Kan ræven sprede sygdomme?	10
• Skal du fodre ræven?	12
• Kan du stoppe rævens bjæffen og kalden?	13
• Kan du undgå, at ræven sviner i din have?	13
• Kan du undgå, at ræven tager genstande fra din have?	13
• Kan du forhindre ræven i at grave i din græsplæne?	14
• Hvorfor graver ræven gange i din have?	14
• Kan du forhindre rævehvalpene i at lege i din have?	14
• Hvad kan du gøre, når der lever ræve under garagen eller skuret?	15
• Hvad kan du gøre, når der lever ræve under huset?	16
• Skal du altid prøve at komme af med ræven?	17
• Hvad siger loven?	18
• Hvad gør du med en tilskadekommet ræv?	19
• Hvad gør du med en forladt ræveunge?	19
• Ræve som kæledyr – lad være	21
• Vildtkonsulenternes adresser og telefonnumre	23
• Vil du vide mere om ræve?	24

Hvor lever ræven?

Mange betragter ræven som et dyr, der hører til på landet eller snarere i skoven, men i virkeligheden har ræven en stor tilpasningsevne, og den kan trives i mange forskellige omgivelser.

Den røde ræv (*Vulpes vulpes*) er udbredt over det meste af den nordlige halvkugle samt i Australien, hvor den er udsat.

Ræven lever i det åbne landskab, i skove, i bjergegne og i nyere tid også i byer. I virkeligheden er ræven lige så tilpasset til at leve i byen som på landet, men fordi du ikke forventer at se ræve i byerne, er der mange der bliver overraskede, og nogle bliver bekymrede over at opdage, at de deler deres by med ræve.

Den røde ræv er udbredt overalt i Danmark bortset fra Bornholm og nogle mindre øer.

Ræven er medlem af hundefamilien, der bl.a. inkluderer ulven, sjakalen,

præriehunden og dingoen. Der findes i alt ca. 20 rævearter, men rød-ræven er den eneste, der lever i Europa bortset fra fjeldræven, der lever langt mod nord. Rød-ræven er sædvanligvis et skumrings- og nataktivt dyr særligt i områder, hvor den bliver forstyrret af mennesker.

Hvor stor og hvor gammel bliver ræven?

Selvom enkelte hanræve kan veje op til 12 kg, vejer de normalt kun ca. 8 kg og måler ca. 110 cm fra snude til halespids. Hunræven, der er lidt mindre, vejer omkring 6,5 kg. Ræve er ca. 40 cm høje og er af nogenlunde samme størrelse som en letbygget terrier eller en minipuddel.

Den gennemsnitlige levealder for en ræv er 18 måneder i byområderne og dobbelt så meget i landområderne. Kun 6% af rævene bliver over tre år gamle.

Parring og hvalpe

Rævene parrer sig i januar-februar måned. Hunnen er drægtig i ca. 53 dage, hvorefter hun normalt føder 4-8 hvalpe. Både hunnen og hannen hjælper med at passe hvalpene, i starten er det dog kun hunnen, der ligger med hvalpene i graven, mens hannen bringer føde til familien. Eventuelle hvalpe fra året før kan godt blive i familiegruppen og fungere som en slags hjælpere.

Hvalpene begynder at bevæge sig uden for graven, når de er omkring en måned gamle. Når efteråret kommer, begynder hvalpene at vandre længere og længere bort fra graven, for til sidst helt at forsvinde.

Selvom der har været tilfælde, hvor ræve ved højlys dag har vist interesse for en hund i løbetid, vil hunde og ræve næppe parre sig, og de kan ikke få afkom.

Historien om ræven og byen

Ræven findes i og omkring de fleste af vore byer, men der er betydelig forskel fra egn til egn. I bynære områder kan man finde ræve overalt – i villahaver, parker og i den indre by.

Rævene synes først rigtigt at være kommet til byområderne i den sidste halvdel af dette århundrede.

Allerede i 1860 var det dog almindeligt med byræve i Københavnsområdet. Der kan ikke peges på en enkelt årsag til, at rævene flytter til byområderne, men udbyggelse af villakvarterer, især dem med store haver, har givet rævene gunstige ynglebetingelser.

Ligeledes har overgangen fra metal-skraldespande til papir- og plastik-affaldsposer givet rævene (og kattene og rotterne) væsentlig lettere adgang til føde. I takt med at vor velfærd øges, vil der også være mere mad der bliver kasseret, eller som direkte udlægges til føde for dyrene. Køkkenaffald og udlagt foder udgør ca. 35% af fødegrundlaget for ræve i byområder. Ræve i byområder får flere hvalpe end ræve i landområder, hvilket også tyder på et større fødeudbud i byområderne.

Ræven i København og omegn har for længst etableret sig, og i modsætning til manges opfattelse er rævebestanden ikke i stigning, men er høj og i balance med områdets bæreevne.

Er ræven et skadedyr?

Nej. Ræve kan næppe betegnes som skadedyr, idet den skade, de er årsag til, er lille i forhold til antallet af ræve. Skader eller problemer forvoldt af ræve er langt mindre end de, der forvoldes af andre dyr som hunde og katte.

De fleste mennesker synes, det er spændende at have vilde dyr i og omkring byerne, og mange kan lide at have oplevelser med disse dyr tæt inde på livet. Ræve kan dog være til ulempe for nogle af beboerne i de områder, hvor de findes, bl.a. hvis ræven vælger at føde sine unger under et hus eller lignende.

Regulering af en rævebestand er ikke ønskelig, og vil som oftest være meget vanskelig. Dette hæfte vil derfor beskrive de forskellige problemer, ræ-

Indfangning og aflivning af ræve kan være nødvendigt, men bør altid være sidste udvej

ve kan forvolde, sætte problemerne i perspektiv samt give nogle praktiske råd om, hvordan du kan mindske eller løse sådanne problemer.

Er ræve i byer forskellige fra ræve på landet?

Nej. De to typer af ræve er ikke kun af samme art, de er meget ofte de samme dyr. Hvis antallet af rævehvalpe overgår det årlige antal af døde, vil overskydende ræve udvandre fra byen, nogle gange helt op til 25 kilometer. Andre ræve lever uden for byen, men kommer regelmæssigt ind i udkanter-

ne for at søge føde om natten.

Der er ingen forskel på ræve i byerne og på landet, og selvom folk tror, at ræve i byerne er mindre sunde eller i mindre god form end ræve på landet, er dette ikke tilfældet.

Regulering af ræve

At begrænse antallet af ræve er vanskeligt, dyrt og praktisk talt aldrig vellykket. Tidligere forsøgte forskellige lokale myndigheder at begrænse rævebestanden, men de fleste steder har man nu opgivet at udrydde ræve ved regulering.

Rævebestanden i det københavnske byområde har nået en tilstand af ligevægt, og bestandens størrelse regulerer sig selv. Man antager, at der er en årlig dødelighed for byræve på 50%. Undersøgelser viser, at næsten halvdelen af rævene dør i trafikken, den næststørste årsag er sygdomme og infektioner. Dette tal synes måske højt, men det er i virkeligheden meget lavere, end rævebestanden kan bære.

Dette skyldes, at rævene har en naturlig reguleringsmekanisme i forhold til faktorer udefra. Netop denne mekanisme er en af årsagerne til, at det kan være svært at regulere en rævebestand. En stor del af rævene yngler ikke hvert år, og kuld størrelserne er forholdsvis små. Når dødeligheden vokser (f.eks. hvis mange ræve bliver trafikdræbt), kompenserer rævene ved at forøge antallet af tæver, der yngler. Af den grund er det praktisk talt umuligt at reducere antallet af ræve i et område. Hvis man

forsøger, vil resultatet typisk blive, at rævebestanden splittes, således at nye ræve flytter ind og prøver at overtage territorierne fra de ræve, der er blevet indfanget og aflivet. Når nye ræve kommer til, vil der uvægerligt opstå slagsmål i området og dermed larm og uro i haverne. Ræve i et ustabil område vil i højere grad anvende lyd- og duftmarkering af både urin og ekskrementer for at hævde et territorium. Jo mere rævene får lov at passe sig selv, jo færre problemer opstår der!

Beskydning er ikke lovligt i de fleste bymæssige områder. Brug af snarer og gift er forbudt. Derfor er der i de fleste tilfælde kun fældefangst tilbage. Det er meget vanskeligt at få ræven til at gå i en fælde, selvom der anvendes lækkerier som lokkemad. Fangst af den første ræv kan tage 3 uger eller længere.

Rævene lever imidlertid i familiegupper med en gennemsnitlig størrelse på omkring 3 voksne og 4-5 hvalpe.

At fange den næste ræv er endnu

sværere, og det er praktisk taget umuligt at fange dem alle sammen. Meget hurtigt vil nye ræve indvandre og udfylde den ledige plads.

I bedste fald opnås der kun en midlertidig reduktion af antallet af ræve på baggrund af en væsentlig indsats.

Der er som nævnt en meget stor dødelighed i en rævebestand, og kun 3% bliver over 5 år gamle. Den hurtige omsætning bevirker, at kirurgiske indgreb som sterilisation og kastration vil have en meget ringe effekt og være urimeligt dyre. Ligeledes vil fødselsbegrænsende medikamenter i form af p-piller eller sprøjter, som man bruger til hunde, ikke kunne administreres på forsvarlig vis, så den rette effekt opnås.

Kan ræve blive genudsat?

Meget dårligt. Her kan peges på flere ting. For det første er det som nævnt svært at fange rævene. For det andet er der en misforståelse, som går ud på, at ræve hører hjemme i det åbne land,

men ikke i byområder. Ræve er som mennesker meget dygtige til at tilpasse sig, og den samme art findes i alle typer biotoper. Det åbne danske landskab er ikke et bedre leveområde end andre. Byområder er kun endnu et område, der kan udnyttes af denne art, der tilpasser sig meget nemt. Rævene kan trives lige så godt i byområder som alle andre steder.

For det tredje kan det være svært for en ræv, der er plejet i fangenskab, at overleve i det område, hvor den bliver genudsat. Det er ikke sikkert, at der i området er plads til flere ræve. Den kender heller ikke det nye område, og vil derfor ikke kende farerne, og hvor der bedst kan findes føde. Ræven vil

måske dø, og det ville have været mere humant at aflive den.

Endelig kan der være det problem, at beboerne i genudsætningsområdet heller ikke er interesserede i at få ræve udsat på deres ejendom. Genudsatte ræve ved ikke, hvor de kan jage, og derfor vil de hyppigere tage lettilgængelige husdyr som f.eks. høns og kani-ner.

Vil ræven angribe din kat?

Det er meget sjældent. Ræve tager altid det nemmeste bytte, så hvis de tager katte, vil det fortrinsvis dreje sig om syge katte eller svagelige killinger. Endelig æder ræven også ådsler. Rester af katte, der bliver fundet ved en ræve-

grav, kan derfor lige så godt dreje sig om rester fra f.eks. trafikdræbte katte.

Desuden er ræve kun en lille smule større end katte, og katten har meget skarpe kløer, som den effektivt forsværer sig med. Hvis en ræv overfalder en kat, risikerer den derfor at blive alvorligt såret.

Hver nat vil en enkelt ræv møde mange katte, og de fleste møder resulterer ikke i kamp, da dyrene normalt blot ignorerer hinanden.

Nogle katte er dog aggressive og vil angribe en ræv. Normalt vil ræven flygte, men hvis ikke dette er praktisk muligt, og hvis den er trængt op i en krog, vil den forsvare sig mod katten. I sådanne tilfælde kan begge dyr blive såret.

Det vil altså være uhyre sjældent, en ræv vil være i stand til at tage en rask og velfungerende kat.

Angriber ræve mennesker?

Nej. Der er ingen bekræftede tilfælde af, at ræve skulle være farlige for mennesker. Ræve angriber ikke børn eller babyer i f.eks. barnevogne. Det er imidlertid sandt, at ræve synes mindre sky over for børn, og unge ræve er set opfordre børn til leg. Men ræven vil aldrig angribe børn. Hvis en ræv er presset, vil den imidlertid bide fra sig i selvforsvar. Så hvis du møder en ræv, der f.eks. er lukket inde i et udhus, skal du ikke prøve på at nærme dig den for at tage den op. Lad den have en flugtmulighed, så vil den forsvinde, lige så snart den kan komme til det.

Høns og andre dyr skal være heget godt inde, ellers er det meget let for ræven at få fat i dem.

Vil ræven dræbe andre husdyr?

Hvis en ræv får mulighed for det, kan den tage mindre husdyr. Derfor er det vigtigt, at du passer godt på dine husdyr og laver et "rævesikkert" bur. Undersøgelser viser, at det kun er en meget lille procentdel mindre husdyr (kaniner, ænder og høns), der udgør rævens føde. Unge ræve uden etablerede territorier tager dog lidt flere husdyr end voksne ræve. Husdyrene bliver tit taget i det sene forår eller først på sommeren, hvor rævene er ved at opfostre deres hvalpe og har brug for ekstra føde.

Det er imidlertid nemt at forebygge, at ræven kan komme til at fange dine husdyr:

- Efterlad ikke husdyrene i haven ubevogtede om natten, og vær opmærk-

Det er nemt for ræven at komme til i en skraldepose lavet af papir.

som på, at deres bur eller skur skal være solidt bygget.

- Bur eller skur skal være sikkert til-lukket, helst med en lukkemekanisme.
- Hele burets trådnet skal være stærkt og sikkert fastsømmet.
- Anvend ikke kyllingetråd, det kan rævene bide igennem.

Hvis du bor i et område, hvor ræve ofte kommer i din have, er du moralsk forpligtet til at tage disse enkle forholdsregler for at beskytte dine husdyr mod ræve såvel som mod katte.

Vil ræven gå i din skraldespand?

Nogle gange. Ræve roder i skraldespande, men langt sjældnere end man tror. En engelsk undersøgelse viste, at 81% af beboerne aldrig havde været udsat for dette problem. 16% havde af og til været udsat for det, men kun 3% opfattede det som et regulært problem. Selv dette tal er sandsynligvis overdrevet, idet mange tilfælde af plyndring af skraldespande fejlagtigt bliver tilskrevet ræve. Katte og hunde går også regelmæssigt i skraldespande. Plastikspande eller affaldscontainere udeluk-

ker dette problem fuldstændigt – de er rævesikre!

Hvis du har problemer med, at ræve går i din skraldespand, er dette let at løse. Køb en elastikrem med en krog i hver ende (de fås i forretninger, der handler med biltilbehør). Spænd skraldespandens låg fast med remmen.

Det klarer problemet meget hurtigt og simpelt, uanset om det drejer sig om ræve, katte eller hunde.

Kan ræven sprede sygdomme?

I få tilfælde. Hunden er så tæt beslægtet med ræven, at det er rimeligt at regne med, at hunden kan smittes af de samme sygdomme som ræve. Det kræver som oftest tæt kontakt mellem hund og ræv, hvis de skal smitte hinanden. Ydermere lader alle ansvarlige hundeejere deres hunde vaccinere for de mest almindelige hundesygdomme. Det gælder f.eks. hundesyge og leptospirose (Weil's Syge), der lejlighedsvis kan overføres fra ræve.

Forskellige indvoldsorme har ofte komplicerede smitteveje eller kræver tæt kontakt for at overføres. De udgør derfor næppe nogen risiko.

Af hudparasitter vil nogle loppearter kunne leve både på ræve og hunde, mens andre kun suger blod i kortere tid på hunden, fordi de ikke kan yngle på den. Også her kræves tæt kontakt mellem hund og ræv, f.eks. fælles lege eller lignende.

Nogle mider (*Sarcoptes scabiei*) forårsager en dødelig hudlidelse hos ræve, kendt som sygdommen skab.

Rævene taber håret, klør sig meget og får efterhånden skorpede, stærkt ilde lugtende belægninger, der begynder på ydersiderne af bagbenene, og som ender med at brede sig over det meste af ræven.

Ræve med skab har tilbøjelighed til i slutstadiet at søge føde og ly nær menneskeboliger.

Ræveskab har siden begyndelsen af firserne bredt sig op gennem hele Jylland, men lidelsen er endnu ikke registreret i resten af landet. Tidligere fandtes sygdommen også på Bornholm, men ræven betragtes i dag som udryddet på Bornholm, netop på grund af skab.

Hvor der har været registreret skabede ræve, har man set et øget antal hunde med skab. Hundene kan smittes f.eks. under gravjagt, eller hvis hund og ræv bruger samme hul i hækken eller lignende. Bliver hunden smittet, vil symptomerne være, at den klør sig meget. Loppéhalsbånd er uden virkning, men lidelsen behandles effektivt hos dyrlægen, der enten kan give indsprøjtninger eller bade hunden i skabsdræbende medikamenter. Ræveskab smitter ikke til katte, men kan, om end i en mild form, slå an på mennesker. Derfor bør en død ræv med skab fjernes, efter man, uden at røre ved ræven, har krænget en plastiksæk ud over den. Ræven kan også graves ned. Kontakt eventuelt det nærmeste skovdistrikt eller kommunen for råd og vejledning.

Ræven fælder sin pels én gang om året. Fældningen begynder omkring

april måned, og rævene taber i den forbindelse meget af pelsen, så de ser tynde og lurvede ud. Tit er der kun den grå underpels og enkelte store totter på skuldrene og flankerne tilbage. Den nye vinterpels vokser ud i løbet af sommeren, og denne proces er sædvanligvis først slut i september/oktober. Folk, der ser disse ræve i fældning, tror ofte, ræven har skab. Men som oftest er der altså bare tale om en hel naturlig fældningsperiode.

I Europa er rabies (hundegalskab) fortrinsvis spredt med ræve. Ubehandlet er sygdommen, der spredes via bid, dødelig for dyr og mennesker. Rabies har flere gange været i spredning op gennem Sønderjylland, sidst i 1976. Hvis sygdommen igen skulle komme til Danmark, vil der i alle nyhedsmedier blive meddelt så meget om sygdommen, at ingen vil være i tvivl om, hvordan man skal forholde sig.

Når der ikke er rabies i området, er der intet specielt farligt ved rævebid, men du skal altid være meget omhyggelig med at behandle bidsår, uanset hvilket dyr du er blevet bidt af. En vaccination mod stivkrampe kan eventuelt også komme på tale.

Hvis du ønsker at kende dødsårsagen for en ræv, kan du, hvis den er nyligt død, sende den til undersøgelse på Afdelingen for Vildtsygdomme, Statens Veterinære Serumlaboratorium, Hangøvej 2, 8200 Århus N. Undersøgelsen og det efterfølgende svar er gratis, mens indsenderen betaler forsendelsen.

Skal du fodre ræven?

Føl ikke du skal fodre ræven, fordi den ellers vil mangle føde. Dette er ikke tilfældet – en ræv kan sagtens selv finde sin føde, også om vinteren.

Mange mennesker føler dog glæde ved at fodre rævene i deres haver, og især hvis man fodrer, kommer ræven tit på samme tid hver aften, så man kan glæde sig over at se den.

Hvis du beslutter dig for at fodre ræve, er det imidlertid vigtigt, at du modstår fristelsen for at gøre dem for tamme. Ræve, der lever i tæt bebyggelse, har allerede vænnet sig til mennesker og viser ikke naturlig frygt, som ræve på landet gør. Dette betyder, at det er forholdsvis let at få ræven til at komme og spise af din hånd, eller endog komme indendørs for at blive fodret.

Det medfører imidlertid ofte store problemer både for ræven og for naboerne, hvis en eller flere ræve bliver tamme. Ræven tror, at alle mennesker vil reagere på samme måde, og den vil derfor nærme sig mennesker for at få mad. Men mange mennesker bliver enten bange for den eller aggressive over for den. Sommetider vil disse meget tamme ræve gå ind i huse for at få mad. Hvis ræven bliver skræmt og ikke kan finde ud hurtigt, kan der opstå kaos i huset. Så lad være med at gøre ræven for tam eller menneskevant!

Hvis der er udpræget modvilje i nabolaget mod ræve, kan man ofte reducere antallet af rævebesøg ved konsekvent at sørge for, at der ikke bli-

Pas på med at gøre ræven for tam, hvis du f.eks. fodrer den.

ver lagt foder ud til rævene. Desuden skal de heller ikke have let ved at komme til andre fødekilder som kæledyrsfoder eller køkkenaffald.

Kan du stoppe rævens bjæffen og kalden?

Nej. Ræve lever i familiegrupper, og disse forsvare et samlet område. Da de enkelte ræve normalt bruger megen tid på at strejfe rundt alene i territoriet, bruger de en kalden for at opretholde kontakten med de andre ræve i familiegruppen og for at advare mod ubudne gæster. Rævenes kalden lyder som bjæffen, gøen eller skrigen. Skønt ræve kan høres hele året, er deres kalden mest markant i parringstiden, og den er sædvanligvis kortvarig og dør ret hurtigt ud. Denne kalden kan ikke stoppes, og du må nøjes med at glæde

dig over, at der er natur i de bynære områder.

Kan du undgå at ræven sviner i din have?

Nej. Det er meget vanskeligt at holde ræve væk fra din have. En voksen ræv kan komme gennem et firkantet hul på 10x10 cm og kan forcere et 2 m højt hegn eller mur forholdsvis let. Ræve bruger ekskrementer til at markere deres territorium med, og de efterlader dem ofte på et iøjnefaldende sted, som på toppen af kompostdynger, på have-sko eller støvler efterladt i haven. Denne gene udsættes du som regel kun for en gang imellem. Selvom ræve-ekskrementer lugter grimt, udgør de for mennesker ingen nævneværdig sygdomsrisiko.

Kan du undgå, at ræven tager genstande fra din have?

Nej. Ræve er både nysgerrige og meget legesyge. Det betyder, at de ikke kun duftmarkerer på ting, som interesser dem, men de kan også finde på at lege med dem eller bide i dem. Havesko, havehandsker, alt lavet af læder, bolde efterladt i haven, hundekødben og andet legetøj, og tøj, der hænger på tørresnore, bliver leget med, tygget i, eller i det sene forår eller tidlige sommer slæbt hjem til hulen, for at hvalpene kan lege med det. Den eneste udvej du har er ikke at efterlade sådanne ting om natten i din have.

Kan du forhindre ræven i at grave i din græsplæne?

Nej, men det er som oftest en lille gene. Ræve æder et stort antal larver og orme. De graver huller i græsplænen, når de jager disse larver eller orme, ligesom de også leder efter rødder. Hullerne er imidlertid ikke særligt dybe.

Kun lejlighedsvis graver ræve dybere huller eller gange i plæner. Sommetider kan sådanne huller blive $\frac{1}{2}$ m eller dybere, og græsplænen ligner mere eller mindre en slagmark.

Hvorfor graver ræven gange i din have?

Det er vanskeligt at svare på, hvorfor ræve graver større huller og gange i haven. Ræve er altid på opdagelse, og ofte graver de gangsystemer på forskellige og usædvanlige steder. Blom-

sterbede, kompostdynger, under garager eller under havegange er yndede steder. Ofte er disse gange mindre end 1 m lange og bliver aldrig brugt. Imidlertid er de til gene. Det første du skal gøre er at tjekke, om der er en ræv i hullet (eller eventuelt andre dyr). Du kan stikke en pind ned i hullet, men pas på med at irritere ræven for meget – en ræv der føler sig presset vil forsvare sig.

Hvis der ikke er nogle ræve eller andre dyr i hullet, så fyld hullet med mursten eller noget, der vil være vanskeligt for ræve at grave ud, og dæk hullet over med jord. Ofte, og måske som hovedregel, vil rævene prøve at få det åbnet igen, men efter få genopfyldninger vil de give op og forsvinde.

Som en sidste udvej kan du indhegne din have med et lille elektrisk hegn. Særlige elektriske dyrehegn kan fås i forrretninger, der handler med landbrugstilbehør. Et elektrisk hegn kan også bruges, hvis ræve vedvarende graver i frugt- eller køkkenhaver. Men husk for en sikkerheds skyld at mærke det elektriske hegn.

Kan du forhindre rævehvalpene i at lege i din have?

Måske. Nogle gange holder rævehvalpene til på en nærliggende ejendom, men leger i din have og kan i den forbindelse lave uro i haven. Rævehvalpe leger altid tæt på deres rævegrave, og derfor bor de antageligt lige i nærheden, f.eks. under naboens skur eller på et godt tilgroet jordstykke. Mange

mennesker bærer over med disse gener, fordi de har stor glæde ved at se hvalpene lege.

Hvis hvalpene bor i naboens have, kan du opfordre naboen til at forsøge at få rævene til at flytte. Men hvis naboen er glad for rævene, er der ikke meget, du kan gøre, idet det står enhver frit for, om man vil have ræve i sin have. Det du kan gøre er – med hegn eller lignende – at blokere adgangen til din have, så rævehvalpene bliver tvunget til at lege andre steder. Nogle gange kommer rævene fra et tilgroet område eller en nærliggende kolonihave. For at få

rævene til at flytte, er det nødvendigt at rydde området, hvor de bor.

Hvad kan du gøre, når der lever ræve under garagen eller skuret?

Ræve har behov for et godt tørt leje eller opholdssted og et godt sted at yngle. Et sådant sted kan meget vel være under en garage eller under et skur. Opholdssteder, som har vist sig at være gode ynglesteder, bliver ofte brugt igen og igen. Men det er meget let at stoppe ræven i at benytte disse steder. Ræve synes ikke om skure, hvor det trækker nedenunder, og sædvanligvis bruger de et skur, der ligger i et hjørne af haven med en mur eller hegn på 2 sider. Hvis der er affaldsdynger bag ved skuret, så meget desto bedre. For at blive af med rævene behøver du blot at fjerne affaldet og rydde arealet rundt om skuret, så skuret bliver udsat for vind og vejr og træk. Rævene vil forlade det ret hurtigt, sædvanligvis den følgende nat. Så snart de er forsvundet, tag så skridt til at forhindre dem i at vende tilbage. Hvis du har ryddet omkring skuret, så der er åbent hele vejen rundt, er det som regel nok. Hvis du vil være helt sikker på, at rævene ikke kommer tilbage, sørg så for at sikre med trådnet omkring soklen af skuret, dæk åbningen og grav trådnettet ca. 30 cm ned i jorden.

Ræve, der yngler under garager med cementgulve, er det vanskeligt at slippe af med, fordi de kan have gravet gange under cementgulvet.

Ofte er den eneste måde at fjerne dem på at brække garagens cementgulv op. Dette er dog et tidskrævende og dyrt projekt, og hvis man tager den korte tid rævene vil være under garagen i betragtning, er det måske bedre at lade rævene blive, til de forlader graven. Dette sker som oftest i juni måned. Når rævene er væk, dæk så hullerne løst til med lidt jord. Hvis hullerne bliver gravet op igen, så er rævene der stadig. Du er derfor nødt til at fortsætte med denne procedure, indtil tilstopningen er efterladt urørt, og du er sikker på, rævene er flyttet. Fyld så straks hullerne med murbrokker og cementér dem til for at forhindre rævene i at få

adgang. Se herefter de kommende år efter nye huller og fyld dem på samme måde, så snart de opstår.

Hvad kan du gøre, når der lever ræve under huset?

Dette er et alvorligt problem, som der må gøres noget ved så hurtigt som muligt. Hvis rævene kan komme ind under huset, finder de her et godt, tørt og ideelt opholdssted, og ofte får de deres hvalpe sådanne steder. Det forekommer mest almindeligt, hvor de ældre huse har store hulrum under gulvbrædderne og god plads under gulvet. Er rævene først inde i hulrummet under gulvet, så giver det dem

mulighed for at færdes under hele huset. Problemet er særligt alvorligt i yngletiden. Hvis der er født hvalpe under dit hus, vil de om natten jage hinanden rundt under hele huset, og det kan give nogle alvorlige støjgener. Ofte er der tørt under huset, så støvet hvirvles op og trænger igennem alle steder. Dertil kommer, at rævene urinerer og besørger under huset, og der kan opstå lugtgener. Desuden bringer de voksne ræve føde til ungerne, som kan rådne, lugte og tiltrække fluer. Endelig kan rævene gnave på elkabler, gasledninger, telefonkabler med videre.

Det fornuftigste, du kan gøre, er at sikre dit hus således, at rævene ikke kan komme ind under det. Er rævene først inde, er det eneste, du kan gøre at rekvirere et firma der kan brække gulvbrædderne op og jage rævene væk. Da rævene sandsynligvis har adgang under hele huset, betyder det imidlertid, at der må løftes gulvbrædder i hvert eneste rum. At drive ræve ud kan være en meget tidskrævende, svær og dyr operation. Du kan også kontakte en vildtkonsulent fra skovdistrikterne med henblik på at få et godt råd.

Skal du altid prøve at komme af med ræven?

Nej. I betragtning af at den bymæssige del af Danmark rummer en masse ræve og disse producerer hvalpe hvert år, er omfanget af skader forvoldt af ræve meget lille. Mange steder er det

ikke nødvendigt at gøre noget, når man blot er fortrolig med rævens tilstedeværelse. Skulle du imidlertid være så uheldig at være en af dem, der virkelig generes af ræve, vil de enkle råd, som er angivet i dette hæfte, normalt kunne klare problemerne.

Hvis du ønsker at blive helt af med en ræv, hvilket i praksis vil sige at få ræven indfanget og aflivet, bør du overveje om alle andre metoder er afprøvet først, og om generne fra ræven er så store, at det er rimeligt at lade ræven indfange og aflive.

Er det f.eks. rimeligt at aflive en ræv, eller for den sags skyld en herreløs kat, blot fordi den en gang imellem efterlader et visitkort eller æder af ens køkkenaffald?

Kaniner og andre husdyr har krav på at være hegnet ind og beskyttet på en sådan måde, at ræven ikke kan få fat i dem. Aflivning af ræven, uden at du ændrer på de tilgrundliggende mangler, vil desuden blot resultere i, at en ny ræv overtager området.

Prøv i stedet at glæde dig over at være omgivet af den vilde fauna, selv i et byområde.

Hvis en ræv udvikler unormal adfærd eller ser syg ud, vil det være mest hensigtsmæssigt at få den indfanget og måske aflivet. Du kan kontakte vildtforvaltningskonsulenten i det lokale skovdistrikt, som kan være behjælpelig med rådgivning om, hvordan problemet løses. Du er også velkommen til at kontakte Dyrenes Beskyttelse.

Hvad siger loven?

Ræven er omfattet af Lov om jagt og vildtforvaltning og de tilhørende bekendtgørelser.

Ifølge bekendtgørelsen om jagttid er der fastsat jagttid på ræve fra den 1. september til den 31. januar. I denne periode må ræve jages af personer med gyldigt jagttegn, og på områder hvor jagt er tilladt. I visse tilfælde påtager lokale jægere sig at bistå med at løse ræveproblemer, dog må der normalt ikke skydes i områder med tæt bebyggelse.

Efter bekendtgørelsen om vildtskader må ræve reguleres, ved brug af skydevåben eller ved indfangning i fælder, under følgende omstændigheder og på de nævnte steder:

- I forsvarlige indhegninger med fjer-

kræ, herunder indhegninger med fasaner, agerhøns eller andefugle, må ræve reguleres hele året. Det samme gælder for forsvarlige indhegninger med frilandsgrise.

- I en afstand af indtil 25 m fra de nævnte indhegninger må ræve reguleres hele året ved brug af fælder. Det samme gælder i bebyggelse og i en afstand af indtil 25 m fra bebyggelse, i indhegnede haver samt i pelsdyrfarme.
- Der gælder særlige retningslinjer for indretning og anvendelse af fælder, ligesom disse skal tilses to gange dagligt (morgen og aften). Rævehvalpe skal så vidt muligt findes og aflives, såfremt hunræven er indfanget og aflivet. Dyreværnsmaessigt vil det være mest fornuftigt først at afliv-

ve hunræven, når man har sikret sig, at hvalpene kunne findes og aflives.

- Rævehvalpe uden for rævegrave må ydermere reguleres i perioden 16. juni - 31. august. Rævehvalpene må ikke jages ud af rævegraven ved brug af hund eller på anden måde.

Hvad gør du med en tilskadekommen ræv?

Det kan være meget svært at pleje en tilskadekommen ræv korrekt. Såfremt du finder en tilskadekommen ræv, kan du altid kontakte Falck, som vil transportere ræven til den nærmeste vildtplejestation. Dette medfører ingen udgifter for den der bestiller Falck, idet Dyrenes Beskyttelse betaler for transporten, ligesom foreningen har et bredt netværk af plejestationer for vilde fugle og dyr. På disse stationer har personalet mange års erfaring i den rette pasning og pleje af tilskadekommet vildt, samt den nødvendige ekspertise i korrekt genudsætning. Eventuelt kan du også selv transportere ræven til vildtplejestationen.

Du skal dog sikre dig, at ræven viltterlig er syg og ikke f.eks. bare har en affældig pels på grund af fældning, før du kontakter Falck. Nogle gange vil det også være mere hensigtsmæssigt at lade ræven være, fremfor at tilbyde den en stressende plejeperiode inden eventuel genudsætning. Sådanne tilfælde kunne f.eks. være, hvor ræven kun har fået mindre sår eller rifter eller halter lidt på det ene ben.

Ifølge bekendtgørelsen om pleje af

tilskadekommet vildt må du gerne selv pleje en tilskadekommen ræv, hvis du føler du har forstand på dette.

Du må dog kun gøre det med henblik på genudsætning, som i øvrigt skal ske senest et år efter du har taget ræven ind. Genudsætningen skal så vidt muligt ske på rævens oprindelige levested. Dyrenes Beskyttelse anbefaler altid, at tilskadekomne ræve afleveres til en plejestation.

Råd og vejledning samt henvisninger til plejestationer kan du få ved at kontakte Dyrenes Beskyttelse på telefonnummer 33 22 32 22. Skov- og Naturstyrelsens vildtkonsulenter rådgiver også vedrørende spørgsmål om ræve. Konsulenternes adresser og telefonnumre findes på side 23.

Hvad gør du med en forladt ræveunge?

Hvis du finder en rævehvalp, du tror er forladt, skal du først tjekke, om hvalpen er syg eller skadet. Hvis den er det, skal den selvfølgelig hjælpes med det samme.

Hvis hvalpen ligger et farligt sted, f.eks. et stærkt trafikeret område, kan du flytte hvalpen til et sikkert område lige i nærheden af findestedet. Hvis du har flyttet hvalpen fra findestedet, er det vigtigt, at du hurtigst muligt flytter den tilbage.

Hvis hvalpen ser rask ud, og findestedet er sikkert, skal du lade den blive, men du kan komme tilbage efter 24 timer for at se til hvalpen. Hvis hvalpen er forsvundet fra stedet, har de voksne

Rævehvalpe fødes normalt i april og maj måned

ræve sikkert taget sig af den. Større hvalpe med åbne øjne og fuldt udviklede kan du stille lidt hundefoder og vand hos.

Hvis hvalpen er begyndt at se forkommen ud, når du efter 24 timer vender tilbage, må du tage den med til en plejestation. Ellers kan du fortsætte med at fodre den, men husk at du skal lade hvalpen blive på stedet, og at du ikke må røre ved den. Bliv ved med at fodre, til du skønner hvalpen kan klare sig selv, og lige så snart du er i tvivl om hvalpens helbredstilstand, må du tage den med til en plejestation.

På plejestationen vil man vurdere, om hvalpen er egnet til opfostring, eller om den er så syg eller svækket, at det bedste for den vil være aflivning.

Opfostring og genudsætning af

ræveunger kan være problemfyldt.

Engelske undersøgelser har vist, at kun 16% af kunstigt opdrættede ræveunger var i live 6 måneder efter udsætningen, mens 61% af de unger, der blev opfostret af de voksne ræve, overlevede mere end 6 måneder efter de havde forladt de voksne ræve.

Selvom hvalpene får rigeligt med foder, vokser de sjældent så hurtigt som rævehvalpe, der opfostres hos forældrene.

Endvidere skal du være opmærksom på, at rævehvalpe, der opfostres i fangenskab, hurtigt kan blive præget af mennesker, fordi hvalpen vil identificere mennesker som værende dens forældre. Disse udsatte ræve vil være mindre frygtsomme over for mennesker. Derfor bliver de let dræbt kort tid efter

udsætningen, f.eks. hvis de går på jagt ved højlys dag. De er heller ikke naturligt frygtsomme over for f.eks. en jæger. De udsatte ræves mulighed for overlevelse på længere sigt er derfor begrænset, medmindre du arbejder med en pleje, der ikke præger rævehvalpene så meget.

Efter genudsætningen går rævehvalpen en svær tid i møde. Den skal finde plads mellem andre ræves territorier, og den skal lære selv at skaffe sig føden.

Den tvinges til megen aktivitet og bliver let offer i trafikken. Derfor skal genudsætningen ske professionelt og korrekt.

Så selvom du synes, du gør en god gerning, bør du ikke tage forladte ræveunger i pleje. Lad dem blive i naturen!

Hvis du er sikker på, at de er nødstedte, bør du overlade dem til en professionel plejestation, som har den nødvendige ekspertise i forhold til pleje af rævehvalpe.

Proceduren for forladte rævehvalpe er den samme som for tilskadekomne ræve. Du kan kontakte Falck eller eventuelt selv transportere hvalpen til den nærmeste plejestation. Ligeledes kan du kontakte Dyrenes Beskyttelse eller vildtkonsulenterne for gode råd.

Ræve som kæledyr – lad være

Rævehvalpe ser søde ud, og du kan let fristes til selv at opfostre dem. Som før skrevet er dette tilladt, hvis hvalpen er nødstedt, men du må kun tage hvalpen

ind med henblik på genudsætning, ligesom genudsætningen skal ske, lige så snart ræven kan klare sig selv og senest efter et år. Hvis ræven efter et års pleje ikke skønnes at kunne klare sig i naturen, skal den aflives.

Mens hvalpen er lille, vil den lege og give anledning til megen morskab, men som voksen vil den blive mere og mere besværlig, og den vil som voksen få rævens kraftige karakteristiske lugt, der trænger igennem overalt, også selvom ræven holdes udendørs.

Du kan heller ikke være sikker på, at ræven ikke vil bide, ligesom du ikke kan lære den at være renlig. Endelig vil selv tæmmede ræve aldrig blive helt tamme, og de vil aldrig helt kunne vænne sig til menneskers nærhed.

Det kan derfor ikke anbefales, at du holder ræve som kæledyr – heller ikke selvom de er opdrættede i fangenskab, og det derfor foreløbigt er lovligt.

Udgivet af Dyrenes Beskyttelse

i samarbejde med Skov- og Naturstyrelsen

Tekst og ide: Cand.jur., specialkonsulent Søren Eis,

overassistent Alice Bresemann,

dylæge Bjarne Clausen

samt cand.scient. Lene Christensen

Redaktion: Dyrenes Beskyttelse

samt Skov- og Naturstyrelsen

Fotos: BioFoto

Layout: Thorup Grafik

Tryk: Frederiksberg Bogtrykkeri

Oplag: 3.000 • 2. udgave, 2001

Folderen kan rekvireres gratis ved henvendelse til

Dyrenes Beskyttelse eller Skov- og Naturstyrelsen

Vildtkonsulenternes adresser og telefonnumre:

Her kan du træffe vildtkonsulentene:

Bornholms Statsskovdistrikt,
Vildtkonsulent Tommy Hansen,
tlf. 56 97 40 06.

Buderupholm Statsskovdistrikt,
Vildtkonsulent Ivar Høst,
tlf. 98 39 10 14.

Falster Statsskovdistrikt,
Vildtkonsulent Finn Jensen,
tlf. 54 43 90 13.

Feldborg Statsskovdistrikt,
Vildtkonsulent Steen Fjederholt,
tlf. 97 45 41 88.

Fussingø Statsskovdistrikt,
Vildtkonsulent Per Leth Sørensen,
tlf. 86 45 45 00.

Fyns Statsskovdistrikt,
Vildtkonsulent Lars Erlandsen Brun,
tlf. 62 65 17 77.

Gråsten Statsskovdistrikt,
Vildtkonsulent Leo Vindahl Olsen,
tlf. 74 65 14 64.

Haderslev Statsskovdistrikt,
Vildtkonsulent Bent Junker-Hansen,
tlf. 74 52 21 05.

Hanherred Statsskovdistrikt,
Vildtkonsulent Mogens Sonne Hansen,
tlf. 98 23 54 22.

Jægersborg Statsskovdistrikt,
Vildtkonsulent Steen Bjarke Hansen,
tlf. 39 63 00 01.

Klosterhedens Statsskovdistrikt,
Vildtkonsulent Anders Hersø Pedersen,
tlf. 97 81 00 33.

Kronborg Statsskovdistrikt,
Vildtkonsulent pr. 1.10.01 Peter Søland,
tlf. 49 70 90 90.

Københavns Statsskovdistrikt,
Vildtkonsulent Jens Juelstorp,
tlf. 44 35 00 35.

Lindet Statsskovdistrikt,
Vildtkonsulent Jeppe Ebdrup,
tlf. 74 82 61 05.

Nordjyllands Statsskovdistrikt,
Vildtkonsulent Peter Have,
tlf. 98 44 19 11.

Odsherred Statsskovdistrikt,
Vildtkonsulent Hans Henrik Erhardi,
tlf. 59 32 80 16.

Oxbøl Statsskovdistrikt,
Vildtkonsulent Ole Daugaard-Petersen,
tlf. 76 54 10 20.

Palsgård Statsskovdistrikt,
Vildtkonsulent ubekendt p.t.,
tlf. 75 77 10 24.

Randbøl Statsskovdistrikt,
Vildtkonsulent Peter Bjerremand,
tlf. 75 88 31 99.

Silkeborg Statsskovdistrikt,
Vildtkonsulent Jes Kramer,
tlf. 86 82 08 44.

Thy Statsskovdistrikt,
Vildtkonsulent Anton Linnet,
tlf. 97 97 70 88.

Tisvilde Statsskovdistrikt,
Vildtkonsulent Niels Worm,
tlf. 47 72 00 50.

Ulborg Statsskovdistrikt,
Vildtkonsulent Jens Henrik Jacobsen,
tlf. 97 49 14 00.

Aaabenraa Statsskovdistrikt,
Vildtkonsulent Klaus Sloth,
tlf. 74 62 31 82.

Statsskovdistrikternes kontorer er normalt åbne alle hverdage fra kl. 9.00 til kl. 15.00.

Vil du vide mere om ræve?

Hvis du vil vide mere om ræve,
kan du læse bøgerne:

Søren Olsen:
Storbyens pattedyr,
Skarv, 1986.

Tommy Asferg:
Ræven i: Danmarks Pattedyr, bind 2,
Gyldendal, 1991.

Bent Jørgensen:
Den ny bog om ræven,
Rhodos, 1996.

Sussie Pagh:
Ræven. Natur og museum;
35.årgang, nr.1 marts 1996,
Århus: Naturhistorisk Museum, 1996.

Desuden findes der en læseværdig bog
på engelsk, hvoraf mange af dette
hæftes oplysninger stammer fra:

Stephen Harris:
Urban foxes,
Whittet Books, 1986.

**Bliv medlem af Dyrenes
Beskyttelse, og vær med til at
give alle danske dyr et bedre liv.
Som medlem får du tilsendt vort
medlemsblad "Dyrevennen"
seks gange årligt. Bladet orien-
terer dig om alt det, der angår
dyr, deres beskyttelse og deres
behandling.**

Dyrenes Beskyttelse
Alhambravej 15
1826 Frederiksberg C
Telefon: 33 22 32 22
Fax: 33 25 14 60
E-mail: db@dyrenes-beskyttelse.dk
www.dyrenes-beskyttelse.dk

Skov- og Naturstyrelsen
Haraldsgade 53
2100 København Ø
Telefon 39 47 20 00
Fax: 39 27 98 99
E-mail: sns@sna.dk
www.sns.dk